

**КАМНЮ  
МАЄ  
ПОМЕРТИ**



ДЖОВАННІ КАТЕЛЛІ

# КАМЮ МАЄ ПОМЕРТИ

З італійської переклав  
Андрій Маслюх

Львів  
Видавництво Старого Лева  
2023

УДК 821.133.1.09(44)  
К29

© 2013 Nutrimenti srl  
Prima edizione ottobre 2013  
www.nutrimenti.net  
via Marco Aurelio, 44 — 00184 Roma

### **Джованні Кателлі**

К29 Камю має померти [Текст] : Джованні Кателлі; переклад з італ. Андрія Маслюха. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2023. — 184 с.

ISBN 978-966-448-102-8

Як можуть бути пов'язані вбивства Альбера Камю, Лева Ребета та Степана Бандери? Чому Камю — француз, лауреат Нобелівської премії з літератури — так дратував радянську владу в часи Холодної війни? Що насправді криється за численними, дивними смертями по всій Європі, які залишаються в історії просто нещасними випадками?

1960 року в дивній, за словами очевидців, автокатастрофі загинули Альбер Камю та його друг і видавець Мішель Галлімар. А через кілька десятиліть до рук італійського письменника Джованні Кателлі потрапляють факти, які ставлять під сумнів загальноприйнятну версію. Ґрунтуючись на ретельному документальному дослідженні, Джованні Кателлі будує переконливі й сенсаційні гіпотези того, що 46-річний філософ і письменник Альбер Камю став жертвою навмисного, спланованого вбивства КДБ.

УДК 821.133.1.09(44)

© Джованні Кателлі, текст, 2013  
© Андрій Маслюх, переклад, 2023  
© Видавництво Старого Лева,  
українське видання, 2023

ISBN 978-966-448-102-8 (укр.)  
ISBN 978-88-6594-267-3 (італ.)

Усі права застережено

*Пам'яті Імре Надя  
та Сальвадора Альєнде*

*Автор висловлює вдячність Марі Забрановій  
за документи, підтримку та заохочення,  
а також Гербертові Лоттману й Маріанн  
Верон-Лоттман за дружбу, доступність  
та цінні свідчення.*

# ПРОЛОГ

Альбер Камю був чоловіком вільним, незборимим, небезпечним.

Небезпечним для влади — влади будь-якого ґатунку, фізіологічну спорідненість якої зі свавіллям, зловживанням і несправедливістю він засуджував.

Небезпечним для нечистого сумління — нечистого сумління французів й алжирських повстанців, давніх колабораціоністів і сталіністів, для міщанської моралі й інтелектуального суспільства, небезпечним завжди, адже завдяки своєму критично налаштованому духові, завдяки своїй незламній чесності та беззастережній любові до людей і до життя кожної людини він мав здатність бачити, кинувши один-єдиний погляд.

Його смерть і, як наслідок, довічне мовчання були вигідні багато кому: французьким націоналістам, які не бажали незалежності Алжиру; алжирським екстремістам, у яких викликала підозру поміркована позиція Камю щодо долі «чорноногих», алжирських французів, у разі здобуття крайною незалежності; реакційним силам, які вбачали в ньому прибічника Руху опору та лівих; сталіністам і Советського Союзу, що їх він із винятковим завзяттям картав за жорстоке вторгнення в Угорщину; іспанській

фашистській диктатурі, якій Камю протистояв за допомогою промов та публічних виступів, засуджуючи її за кожної нагоди і домагаючись, щоб Захід не надавав їй права на вступ до міжнародних інституцій.

Повірити, що його смерть — то лише наслідок звичайної автомобільної аварії, завжди було непросто.

Доля влаштувати суто випадкову змову проти людини навряд чи спроможна, а от іншим людям таке цілком до снаги.

Сьогодні на поверхню каламутної ріки часу виринув слід, надійний слід, що вказує на ім'я, наказ, убивчу волю: можливо, хтось і справді вирішив улаштувати кінець Альберові Камю.

Натрапивши на цей точний слід, наш обов'язок — розслідувати тодішні події, аби те, що сталося, не кануло в забуття, а вийшло на яв, опинилося під усепроникним світлом завдяки історичному розслідуванню, щоб уся правда про ті події стала відома нащадкам і щоб вони її чітко й остаточно зрозуміли.

У процесі розслідування постають, наче справжні, живі герої, персонажі, яким властива неабияка глибина, як літературна, так і суто людська; їхні екзистенційні маршрути перетиналися зі шляхами Камю — часто непередбачувано, проте завжди з вагомими, а чи й вирішальними наслідками.

Жили ці герої у Празі й Москві.

Це — Ян Забрана, Марі Забранова та Борис Пастернак.

Тому правду про долю Альбера Камю варто шукати не тільки в Парижі, але й у Празі й Москві.

# ЗМОВА

Альбер Камю загинув січневого дня 1960 року. Той, хто ціле своє життя поклав на захист людського буття, боровся проти несправедливості й абсурду, загинув начебто без видимої причини, якраз за тих обставин, що їх сам визначав як суму абсурдів: унаслідок дорожньо-транспортної пригоди.

За білого дня, десь під обід, авто, за кермом якого був Мішель Ґаллімар, видавець і друг Камю, спокійно й швидко рухалося широким, прямим відтинком шосе у Франції, неподалік від Парижа; ніщо не віщувало трагедії. І тут раптом, абсолютно несподівано, вона сталася.

Водії, що проїжджали у той час там само, стверджують, що авто на чималій швидкості немовби «вальсувало». Кілька разів його занесло — пасажирів, що сиділи ззаду (дружина й донька Мішеля Ґаллімара), відчували це як несподіваний поворот, коли «під машиною ніби щось обірвалося», — а потім воно сильно вдарилося в один із платанів, що росли обабіч дороги, відлетіло на кільканадцять метрів до іншого дерева і майже повністю розвалилося.

Камю, у якого був проламаний череп і зламана шия, помер миттєво. Закривавленого Мішеля Ґаллімара знайшли на землі, він помер за кілька днів у лікарні; дружина

лежала біля нього у шоковому стані; донька опинилася ген за двадцять метрів, у полі, приголомшена й вимащена у грязюці, але неушкоджена.

За словами біографа Герберта Лоттмана, «аварія, схоже, сталася внаслідок блокування колеса або поломки осі, проте навіть експерти не зуміли пояснити, як могла така злощасна і страшна аварія трапитися на прямій ділянці дороги дев'ять метрів завширшки з вельми ненасиченим на той момент рухом».

Ось так.

На прогалину у видимій логіці речей одразу вказали самі події. Звісно, начебто нічого визначального, але достатньо, щоб заронити сумнів і викликати відчуття, наче ця-от позірна очевидність прикриває те, що сталося насправді, наче за ілюзорною простотою подій ховається якийсь інший задум.

Жорстку лінійність цієї пригоди, достеменно фатальний наслідок нещасного випадку і смерті багато хто відкидав: здавалося, щось тут не так, адже той реальний кінець, який спіткав Камю, збігався з його майже надприродним передчуттям настільки ідеально, що цього не могла спричинити жодна іронія долі.

В очах тих, хто його любив, хто оберігав і захищав його гідність та вчення, така симетрична доля, такі прості докази завжди були хибними, недостовірними, далекими від дійсності. Навіть через багато років, коли від фактів і дрібних обставин відділятиме вже чимала відстань, уже іншим безмовним послідовникам звичайна випадковість незмінно здаватиметься тут обставиною неадекватною і штучною, ба навіть схожою на невдалий і безпідставний театральний жест.